

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

Socialno varstveni zavod Lambrechtov dom Slovenske Konjice (Dom)

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o zavodu:

- ▶ **Tip zavoda:** dom starejših
- ▶ **Kategorije nastanjenih oseb:** starejši, osebe z diagnozo starostne demence
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost zavoda na dan obiska:** uradna zmogljivost je 160 postelj, na dan obiska so bile vse postelje (160) zasedene. Kapaciteta varovanega oddelka je 30 postelj.

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ **Obisk je bil brez predhodne najave opravljen dne 8. 9. 2011**
- ▶ **Skupina za obisk:** Obisk sta opravila dva predstavnika Varuha in predstavnica Inštituta Primus
- ▶ **Vsebina obiska:** Razgovor z vodjo zdravstveno negovalne enote, ogled varovanega oddelka, ogled dokumentacije, razgovor s posameznimi pacienti.

► **Poročanje:** Predhodno poročilo o obisku je bilo poslano zavodu 7. 11. 2011. Odgovor zavoda smo prejeli 27. 12. 2011. Končno poročilo o obisku je bilo 10. 1. 2012 posredovano zavodu in Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve.

DPM: Zaradi napake v gradnji so temperature v poletnih mesecih daleč previsoke. Gre za napako pri gradnji stavbe. Dom je pojasnil, da potekajo pogovori z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve glede odprave omenjenih nepravilnosti, vendar zaenkrat še brez uspeha.

Izrazili smo oceno, da so arhitekturne in tehnične rešitve, ki v poletnem času ne omogočajo zmernih temperatur v bivalnih prostorih Doma, neprimerne. Isto velja tudi za rešitve, ki so dejansko nefunkcionalne in na eni strani stanovalcem otežujejo življenje, hkrati pa pretirano obremenjujejo osebje. Zato je po naši oceni treba ugotoviti, kdo je za nastali položaj odgovoren in nato izvesti ustrezno sanacijo. Ustrezne temperature in funkcionalni prostori bi nedvomno, tudi po naši oceni, pomenili velik napredek v kvaliteti bivanja v Domu, olajšali pa bi tudi delo zaposlenih.

DPM: Ponoči sta v Domu bolničar in zdravstveni tehnik, ki vsaki dve uri opravljata obhode tudi na varovanem oddelku. Locirana sta v sestrskem prostoru v drugem nadstropju, kamor so vezani klicni zvonci in nadzorne kamere. Hodniki so namreč nadzorovani s kamerami, obvestilo o video nadzoru je nalepljeno na vhodu v Dom.

Čeprav bi bila nedvomno najbolj primerna rešitev stalna prisotnost vsaj enega delavca, tudi v nočnem času, na varovanem oddelku, pa menimo, da je v primeru (vsaj trenutne) nemožnosti za takšno kadrovsko okrepitev, nujno poleg video nadzora, zagotoviti tudi čim večjo prisotnost obstoječega osebja na varovanem oddelku tudi v nočnem času.

DPM: Nobeden izmed stanovalcev ni na varovani oddelek nameščen z odločbo sodišča. Vsak stanovalec ima v svoji mapi izjavo, da je nastanjen na »oddelku s povečano prisotnostjo«, ki jo podpiše

svojec ali skrbnik. Lahko jo podpiše tudi stanovalec, dokler je sposoben razumeti pomen izjave.

Predlagali smo, da Dom ravna skladno z ZDZdr in sodišče obvesti o osebah, ki so nameščene na varovanem oddelku, pa tudi o osebah, ki jih bo na ta oddelek nameščal v prihodnosti, če gre za osebe, ki jih opredeljuje 2. člen ZDZdr in te ne dajo ali ne morejo dati (same oziroma zakoniti zastopnik, če gre za osebe z odvzeto poslovno sposobnostjo) soglasja skladno s 74. členom ZDZdr. S tem bo Dom končno presojo o tem, ali varovani oddelek izpolnjuje pogoje po 2. členu ZDZdr, prepustil sodišču. Če bi sodišče o obvestilih ne odločilo oziroma postopka ne bi uvedlo, smo Dom povabili, da nas o tem seznani.

DPM: Dom je zagotovil, da ne uporablja posebnih varovalnih ukrepov. Ob ogledu varovanega oddelka posebnih sredstev za fiksacijo (npr. Segufix pasov) nismo našli. Vendar pa smo ob pregledu evidence uporabe posebnih varovalnih ukrepov, ki jo Dom ima, našli zapise, da so bili posamezni stanovalci fiksirani na postelji. Pojasnjeno nam je bilo, da je bila fiksacija stanovalke izvedena z rjuho, ves čas fiksacije naj bi bil ob njej prisoten njen mož. Medicinska sestra na oddelku je tudi pojasnila, da v primeru fiksacije predhodno pokličejo svojce ter jih prosijo za odobritev.

Domu smo predlagali, da za primer nemirnih stanovalcev, kjer bi bila potrebna uporaba posebnega varovalnega ukrepa fiksacije, poišče ustreznejše sredstvo, kot je rjuha (npr. segufix pasove). Ob ohlapni vezavi najverjetneje niti ni zagotovljeno, da se stanovalec ne bo mogel izmuzniti izpod takšnega, improviziranega, sredstva. S tem pa obstaja nevarnost, da bi nemirni stanovalec poškodoval sebe ali koga drugega. Če pa bi bila vezava z rjuho pretesna, bi lahko stanovalca preveč stiskala, onemogočena pa bi bila tudi hitra odstranitev v nujnih primerih.

Dom je v odzivnem poročilu navedel, da: »ne ugovarja ugotovitvi Varuha človekovih pravic RS, da so bile evidence o posebnih varovalnih ukrepih s strani zaposlenih v zavodu doma vodene zelo pomanjkljivo in zato ne izkazujejo dejanskega stanja, vezano na izvajanje PVU«. Dodatno so pojasnili, da »fiksacija pri obravnavanem stanovalcu ni nikoli trajala več kot dve uri, da pa se preko noči fiksacije v zavodu nikoli ne izvajajo«.

Opozorili smo tudi, da je fiksacija stanovalca ob neizpolnjevanju pogojev in zahtev, ki jih določa ZDZdr nezakonita. Zato mora Dom v primeru, če bi pri posameznem stanovalcu uporabil posebni varovalni ukrep telesnega oviranja s pasovi, zagotoviti, da so izpolnjeni vsi pogoji po 29. členu ZDZdr in tudi poskrbeti, da sam potek ukrepa izpolnjuje zahteve in časovne omejitve iz omenjenega zakonskega določila.

Ob tem je še posebej zaskrbljujoče, da iz evidence o uporabi (segufix) pasov nismo mogli razbrati, da bi fiksacijo odobril zdravnik, fiksacija pa je trajala pri enem od stanovalcev nekajkrat po deset ur in več, enkrat pa celo več dni, ob čemer ni zabeleženo, da bi prišlo do prekinitve fiksacije. Takšno ravnanje je povsem v nasprotju z omejitvami ZDZdr in pomeni (pre)velik poseg v posameznikove pravice. Še posebej je ob tem zaskrbljujoče, da ob fiksaciji ni bilo odobritve in rednih kontrol zdravnika, fiksacije pa so trajale tudi preko noči, ko na oddelku sploh ni osebja. Tako očitno ni bilo možnosti za stalni nadzor nad fiksiranim, kar je seveda nedopustno. Ravno tako je izpolnjevanje omenjene evidence o fiksaciji povsem neustrezno, saj je polje »dodatna opozorila in opažanja«, razen navedbe PVU, praviloma prazno ali zgolj opremljeno z oznako b.p. (brez posebnosti), zapisano kar za cel čas nadzora posameznega delavca Doma. V tej zvezi smo predlagali tudi, da se delavci, zadolženi za nadzor nad fiksirano osebo, v rubriko »kontrolno opravil« podpisujejo poleg parafe tudi s tiskanimi črkami, da je možno takoj in nesporno ugotoviti, kdo je vršil nadzor. Predlagali smo, da Dom prilagodi evidence določilom in zahtevam ZDZdr ter ob potrebi po uporabi PVU striktno upošteva zahteve in omejitve glede odrejanja fiksacije, trajanja fiksacije, zapisovanja opažanj, obveščanja vodstva zavoda, najbližje osebe, odvetnika, zastopnika.

DPM: Na varovanem oddelku ni bilo posebnega nabiralnika za oddajo anonimnih pritožb, na oglasni deski na tem oddelku pa je obešen seznam pravic stanovalcev. Opozorili smo, da je nepravilno ravnanje Doma, ki posameznemu stanovalcu ne omogoča oddaje anonimne pritožbe. Morebiti stanovalci z demenco na varovanem oddelku sicer praviloma ne bodo sposobni pisno pripraviti pritožbe, vendar je prav, da se jim takšna možnost omogoči.

Predlagali smo, da se nabiralnik za pohvale in pritožbe namesti tudi na varovanem oddelku. Dostop stanovalcev s tega oddelka do vhoda Doma, kjer je sicer nameščen nabiralnik za pritožbe je namreč glede na ugotovitve DPM lahko omejen.

DPM: Osebe za sprejem pritožb po Zakonu o pacientovih pravicah (ZPacP) nimajo. Domu smo predlagali, da Zdravstveni dom Slovenske Konjice pozove, da izpolni obveznosti v skladu z ZPacP. Po ZPacP bi tudi Dom za pritožbe stanovalcev zoper zdravstveno osebje zaposleno v Domu, moral določiti pristojno osebo za sprejem pritožb (prve zahteve) in na oglasni deski Doma (tudi na oglasni deski varovanega oddelka) objaviti njene kontaktne podatke in ostale podatke skladno z 58. Členom ZPacP.

DPM: Dom je pojasnil, da ne pomnijo, da bi se kateri od stanovalcev opredelil za drugo veroizpoved. Ker pa je DPM ocenil, da takšna možnost obstaja v prihodnje, predvsem pa se morebiti kateri od stanovalcev niti ne bi želel (javno) opredeljevati za določeno veroizpoved, smo predlagali, da Dom v zloženki, ki jo stanovalci prejmejo ob sprejemu in na oglasnih deskah Doma, stanovalcem vseh veroizpovedi ponudi pomoč pri vzpostavitvi stikov z duhovnikom njihove vere in organizaciji oziroma obisku verskih obredov.

DPM: DPM ocenjuje, da je bivanje

stanovalcev na svežem zraku izjemno pomembno za njihovo dobro počutje in splošno zdravstveno stanje. Zato smo predlagali, da Dom izhodom stanovalcev na sveži zrak posveti posebno pozornost. Še posebej za stanovalce na varovanem oddelku je nujno, da se jim redno omogoči izhod na sveži zrak, v park ob Domu, po možnosti pa čim večkrat tudi izven območja. Morebiti bi vodenje ustrezne evidence o izhodih preprečilo, da bi se kakšnega stanovalca pri takšnih izhodih (ne)namerno spustilo.

